

EFNI:

Tannlausum
Íslendingum
fækkar hratt

bls.
1

Ritstjórn

Sigríður Haraldsdóttir
sviðsstjóri, ábm.

Jónína M. Guðnadóttir

Ritstjóri

Hildur Björk Sigbjörnsdóttir

EMBÆTTI LANDLÆKNIS HEILBRIGÐISUPPLÝSINGAR

Barónsstíg 47
101 Reykjavík
Sími: 510 1900
Bréfasími: 510 1919

Netfang: mottaka@landlaeknir.is
Veffang: www.landlaeknir.is

Heimilt er að nota efni þessa
fréttabréfs, sé heimildar getið.

TANNLAUSUM ÍSLENDINGUM FÆKKAR HRATT

Tannheilsa er háð flóknu samspili einstaklings, umhverfis og aðstæðna þar sem félagsleg staða, efnahagur, menntun og aðstæður í vinnu og á heimili hafa áhrif. Þeir mælikvarðar sem lagðir eru til grundvallar við mat á tannheilsu byggja m.a. á fjölda tanna í munni. Í spurningalistarannsókninni *Heilsa og líðan Íslendinga*, sem Embætti landlæknis stendur að, hafa þátttakendur í þrígang verið spurðir um fjölda tanna í neðri og efri gómi, árin 2007, 2009 og 2012. Hér á eftir eru niðurstöður rannsóknanna árin 2007¹ og 2012² bornar saman við niðurstöður úr póstkönnunum Guðjóns Axelssonar og félaga³ frá árunum 1990, 1995 og 2000.

Eins og sjá má í töflu 1 hefur orðið jákvæð þróun á tannheilsu Íslendinga undanfarna tvo áratugi. Þannig voru tæplega 80% Íslendinga á aldrinum 18–44 ára með allar eigin tennur (28 tennur eða fleiri) árið 2012, samanborið við rúmlega 50% árið 1990. Eftir því sem fólk eldist fækkar eigin tönnum en tæplega 10% Íslendinga 65–79 ára voru með allar eigin tennur árið 2012. Árið 1990 voru hins vegar einungis 2,6% Íslendinga í þessum sama aldurshópi með allar eigin tennur.

Á sama tíma og fjölgun hefur orðið í hópi fullorðinna með allar eigin tennur hefur tannlausum fækkað jafnt og þétt. Árið 2012 voru tæplega 5% Íslendinga á aldrinum 18–79 ára tannlausir samanborið við tæplega 26% árið 1990 (sjá mynd 1).

Tannheilsa aldraðra

Þótt eigin tönnum fækki með hækkandi lífaldri fjölgar jafnt og þétt í þeim hópi eldri Íslendinga sem eru með 10 eða fleiri tennur í hvorum gómi. Notkun á lausum tanngervum, s.s. pörtum og heilgómum, er því á undanhaldi. Betri tannheilsa þessa elsta aldurshóps stuðlar því að auknum lífsgæðum og auðveldar til muna tal, tyggingu og tjáningargetu.

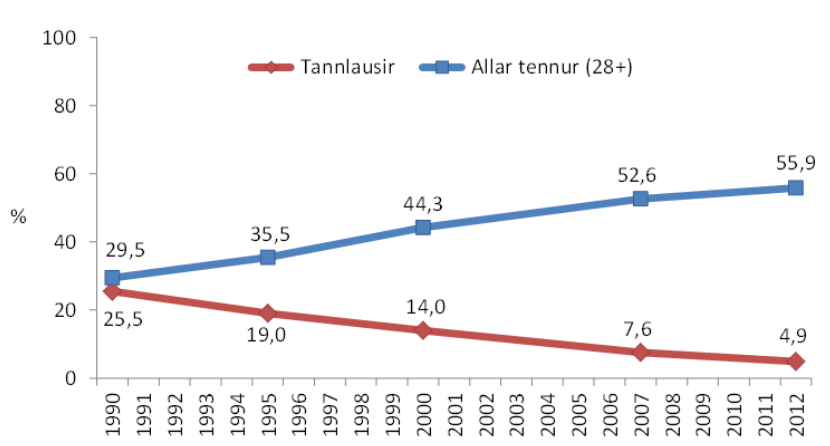
Eins og sjá má á mynd 2 voru tæplega 36% Íslendinga 65–79 ára með 10 eða fleiri tennur bæði í efri og neðri gómi árið 2012, samanborið við tæplega 20% árið 2000. Síðustu tvær mælingar sem hér eru birtar, þ.e. fyrir árin 2007 og 2012, takmarkast við 79 ára aldur.

Samkvæmt niðurstöðum póstkönnunarinnar frá árinu 2000 var marktækur munur á hlutfalli þeirra sem voru með 10 eða fleiri tennur í hvorum gómi eftir því hvort þeir voru 65–79 ára (19,6%) eða áttæðir og eldri (6,8%)⁴. Árið 2000 voru 19,6% Íslendinga í aldurshópnum 65–79 ára með 10 eða fleiri tennur í hvorum gómi samanborið við 16,9% allra 65 ára og eldri. Ef gengið er út frá því að munurinn á þessum tveimur hópum sé hlutfallslega sá sami árið 2012 og hann var árið 2000 má ætla að um 31% Íslendinga 65 ára og eldri hafi verið með 10 eða fleiri tennur í hvorum gómi árið 2012. Í Heilbrigðisáætlun til ársins 2010 var það langtímamarkmið sett

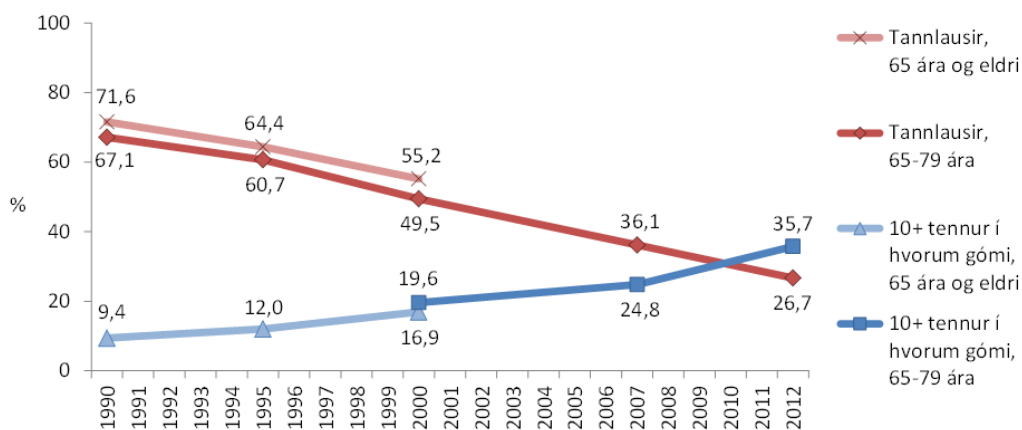
	1990	1995	2000	2007	2012
18–44 ára	51,7%	57,3%	65,7%	77,0%	79,4%
45–54 ára	14,5%	21,5%	36,2%	40,7%	47,4%
55–64 ára	3,7%	6,7%	13,5%	20,1%	27,8%
65–79 ára	2,6%	2,7%	3,2%	7,1%	9,7%
18–79 ára	29,5%	35,5%	44,3%	52,6%	55,9%

Tafla 1. Hlutfall Íslendinga með 28 tennur eða fleiri samanlagt í efri og neðri gómi.

Jákvæð þróun hefur orðið á tannheilsu Íslendinga undanfarna tvo áratugi. Árið 2012 voru tæplega 5% Íslendinga á aldrinum 18–79 ára tannlausir samanborið við tæplega 26% árið 1990.

Mynd 1. Hlutfall Íslendinga 18–79 ára með allar eigin tennur í munn og hlutfall tannlausra.

Mynd 2. Hlutfall 65–79 ára og 65 ára og eldri Íslendinga með 10 eða fleiri tennur í hvorum gómi og hlutfall 65–79 ára og 65 ára og eldri tannlausra Íslendinga.

varðandi tannheilbrigði þjóðarinnar að yfir 50% fólks 65 ára og eldra hefði að minnsta kosti 20 tennur í biti⁵. Ljóst er að það markmið hefur ekki náðst og er því enn stefnt að umræddu markmiði heilbrigðisáætlunar (2010) fyrir 65 ára og eldri.

Mynd 2 sýnir einnig að tannlausum í aldurshópnum 65–79 ára fækkar hratt. Árið 2012 voru 26,7% Íslendinga í þessum aldurshópi tannlausir samanborið við 67,1% árið 1990. Þar sem spurningalistakönnunin *Heilsa og líðan Íslendinga* nær eingöngu til einstaklinga 79 ára og yngri eru aðeins til mælingar á tannleysi Íslendinga 80 ára og eldri

árin 1990, 1995 og 2000. Árið 2000 voru um 50% Íslendinga á aldrinum 65–79 ára tannlausir en hlutfallið var 55% meðal allra 65 ára og eldri (þ.e. einnig eldri en 79 ára).

Þar sem eldri borgurum fjölgar jafnt og þétt⁶ og tannlausum eldri borgurum fækkar hratt er ljóst að vaxandi þörf er fyrir heildræna tannheilbrigðis- og velferðarþjónustu fyrir þennan aldurshóp.

Hólmfríður Guðmundsdóttir
Jón Óskar Guðlaugsson

Heimildir

1. Stefán Hrafn Jónsson, Jón Óskar Guðlaugsson, Haukur Freyr Gylfason og Dóra Guðrún Guðmundsdóttir (2011). *Heilsa og líðan Íslendinga 2007: Framkvæmdaskýrsla*. Reykjavík: Lýðheilsustöð. Sótt 23. september 2014 af <http://www.landlaeknir.is/servlet/file/store93/item11019/Heilsa.og.lidan.Islendinga.2007.Framkvaemdaskyrsla.pdf>
2. Jón Óskar Guðlaugsson, Kristján Þór Magnússon og Stefán Hrafn Jónsson (2014). *Heilsa og líðan Íslendinga 2012: Framkvæmdaskýrsla*. Reykjavík: Embætti landlæknis. Sótt 23. september 2014 af http://www.landlaeknir.is/servlet/file/store93/item22830/Framkvaemdaskyrsla_2012_loka.pdf
3. Guðjón Axelsson og Sigrún Helgadóttir (1993). *Breytingar á tannheilsu Íslendinga 1985–2000. Annar áfangi: Tannheilsa Íslendinga árið 1990*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.

Guðjón Axelsson, Helgi Þórsson og Sigurður Rúnar Sæmundsson (1999). *Breytingar á tannheilsu Íslendinga 1985–2000. Þriðji áfangi: Tannheilsa Íslendinga árið 1995*. Reykjavík: Tannlækningastofnun.

Guðjón Axelsson, Elín Sigurgeirsdóttir og Sigrún Helgadóttir (2004). *Breytingar á tannheilsu Íslendinga 1985–2000. Fjórdi áfangi: Tannheilsa Íslendinga árið 2000*. Reykjavík: Tannlækningastofnun, Háskólaútgáfan.
4. Guðjón Axelsson, Sigrún Helgadóttir, Elín Sigurgeirsdóttir (2003). Heilbrigðisáætlun til ársins 2010. *Tannlæknablaðið*, 21(1), 24-25. Sótt 29. september 2014 af [http://brunnur.stjr.is/interpro/heilb/tannvernd.nsf/Files/greinGAX/\\$file/greinGAX2003.pdf](http://brunnur.stjr.is/interpro/heilb/tannvernd.nsf/Files/greinGAX/$file/greinGAX2003.pdf)
5. Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið (2003). *Skýrsla stýrihóps um stefnumótun í málefnum aldraðra til ársins 2015*. Reykjavík: Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið. Sótt 23. september 2014 af <http://www.velferdarraduneyti.is/media/Skyrslur/stefnum-aldradir.pdf>
6. Hagstofa Íslands (2013). *Spá um mannfjölda eftir kyni og aldri 2013-2061*. Sótt 23. september 2014 af <http://hagstofan.is/Hagtolur/Mannfjoldi/Framreikningur-mannfjoldans>